

חוברת מלמיד • קריאה והבנה • עולים (עברית בניקוד + מילון)

המעבר הגדול: מיסודי לחטיבה

מה המחקר אומר על המעבר, הפעמון החדש, שישה צעדים להתאקלמות חכמה, והאם לקצר את החופש הגדול? – צוללים בשלבים: מתחילים על פני המים ויורדים לעומק.

תאריך:

כיתה:

שם:

טקסט ושאלות

- 11 הטקסט: שישה צעדים לחטיבה
- 12 חלק א' – שחייה על פני השטח
- 13 חלק ב' – צלילה
- 15 חלק ג' – מעמקים
- 17 בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה
- 2 מפתח תשובות למורה

כלים לקריאה

- 7 דף האסטרטגיות
- 8 מפת הצלילה
- 9 סימניות לגזירה
- 10 כרטיסי מילים לקיפול

איה משתמשים?

א. מתחילים בדף האסטרטגיות ובמפת הצלילה. ב. קוראים את הטקסט ועוזרים בתחנת העצירה. ג. עונים על השאלות לפי העומק: פני המים, צלילה והמעמקים. ד. מסיימים בבדיקה עצמית ובכרטיס יציאה.

עולים

עובד גם בשחורלבן

ניסוח לבנים ולבנות

להדפסה

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות

מהדורה למורה – עולים. כאן מרוכז כל מה שצריך לפני השיעור: מטרות, מערך ל-45 דקות, גרסה קצרה, חיבור למודלים של חוסן, טיפים ומפתח תשובות. אפשר להסיר את הדפים האלה לפני צילום החוברת לתלמידים.

מטרות השיעור

- לאתר מידע בטקסט מידעי ובטבלה, ולהסיק מסקנות זהירות מממצאי מחקר על המעבר מיסודי לחטיבה.
- לזהות את מבנה הטיעון (טענה, נימוקים וראיות, טענת נגד והפרכה, מסקנה) ולנסח עמדה מנומקת בשאלת אורך החופש הגדול.
- להכיר צעדים מעשיים ומשאבי חוסן להתאקלמות בחטיבה, ולדעת למי פונים כשקשה.

גרסה קצרה – 10 דקות

קוראים את הסיפור 'הפעמון החדש' (4 דקות) ומאתרים את המשפט שעזר לנוי להירגע. מציגים את ששת הצעדים ואת גש"ר מאח"ד למעבר, וכל תלמיד ותלמידה בוחרים צעד אחד קטן לשבוע הקרוב (4 דקות). מסיימים במשפט הפנייה ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים (2 דקות).

שאלת פתיחה לכיתה

חשבו על פעם שהתחלתם משהו חדש: חוג, שכונה, קבוצה או כיתה. מה הרגשתם בדקה הראשונה, ומה עזר לכם אחרי שבוע? (רשות לשתף. אגב, התרגשות ודאגה יכולות להופיע יחד, זה טבעי.)

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

חוסן במעברים: גש"ר מאח"ד • עש"ן ד"ק • מעש"ה

גש"ר מאח"ד הוא 'ערכת מעבר': גוף – ישנים טוב ואוכלים ארוחת בוקר, שכל – מכינים מערכת ומפה, רגש – מתרגשים וזה בסדר, חברה – מחפשים חברה/אחד/ת, דמיון – מדמיינים יום טוב, אמונה וערכים – אני יכול/ה ללמוד דברים חדשים. עש"ן ד"ק מתאים לרגע של בלבול במסדרון, כמו אצל נוי: עצור, שרירים (לכווץ אגרופים ולשחרר לאט), נשימה (שאיפה איטית ונשיפה ארוכה), דיבור עצמי ('כולם חדשים בשבוע הראשון'), קדימה (לשאול מורה איפה הכיתה). מעש"ה מתאים לצעד השישי, עזרה לחברה/ה שמתקשה: מחויבות ('אני כאן איתך'), עידוד לפעולה (בואי נאכל יחד בהפסקה), שאלות (מה קרה? מה עוזר לך?), הבניית רצף (מה קרה, מה עכשיו ומה הלאה). וכשקשה – פונים ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים. בניין חדש, פעמון חדש והרבה פרצופים לא מוכרים? גש"ר מאח"ד למעבר: גוף – ישנים טוב ואוכלים ארוחת בוקר, שכל – מכינים מערכת ומפה, רגש – מתרגשים וזה בסדר, חברה – מחפשים חברה/אחד/ת, דמיון – מדמיינים יום טוב, אמונה וערכים – אני יכול/ה ללמוד דברים חדשים. כשקשה – פונים ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

מערך שיעור - 45 דקות

דקות	שלב	מה קורה
5	פתיחה ושאלת חימום	שאלת החימום: 'פעם שהתחלתי משהו חדש'. השיתוף הוא רשות. נרמול: התרגשות ודאגה לפני מעבר הן טבעיות, ושתייהן יכולות להופיע יחד. מציגים את שלושת מפלסי הצלילה: פני המים, מתחת למים, המעמקים.
10	טקסט 1: מה המחקר אומר? (מידעי עם טבלה)	לפני הקריאה מסתכלים על הכותרות ועל הטבלה ומשערים מה משתנה במעבר. בזמן הקריאה עוצרים בתחנת העצירה: איזו שורה בטבלה הכי מדברת אליכם? אחרי הקריאה עונים על שאלת איתור אחת מהטבלה ועל שאלת הסקה אחת: מה המשותף לרוב ההמלצות? (להתחיל לפעול מוקדם). מדגישים שירידה בתקופת מעבר מוכרת במחקר ואינה כישלון.
10	טקסט 2: הפעמון החדש (סיפורי)	קוראים בקול את הסיפור של נוי ומאתרים את נקודת המפנה: 'שמונה מורים = שמונה אנשים, לא שמונה שופטים' ו'כולם חדשים בשבוע הראשון'. ממיינים: צעד שעוזר או מלכודת. מחברים לגש"ר מאח"ד: אילו ערוצים נוי הפעילה? (שכל – פנקס ושאלות, חברה – אלמה, גוף – ארוחת בוקר, רגש – נשימה עמוקה).
8	טקסט 3: שישה צעדים להתאקלמות חכמה (מידעי עם איור)	עבודה בזוגות. כל זוג מקבל צעד אחד, מסביר אותו במשפט ומציע 'צעד ראשון קטן'. מפרשים את הדימוי 'שחייה בצד המדורג' (מעבר הדרגתי במקום קפיצה אל הלא נודע). מתמקדים בצעד השישי: יש עם מי לדבר, ושיטת החבר/ה לדרך.
8	טקסט 4: לקצר את החופש הגדול? (טיעוני)	מסמנים בטקסט טענה, נימוקים וראיות, טענת נגד והפרכה ומסקנה. מאתרים מילות קישור ומסבירים את הקשר הלוגי שלהן. כל תלמיד ותלמידה ממקמים את עצמם על 'מאזניים' (קו בכיתה) ומנמקים במשפט אחד.
4	סיכום וכריטיס יציאה	ממלאים כריטיס יציאה. מזכירים בקול את משפט הפנייה למבוגר/ת: כשמשהו מטריד – לא נשארים עם זה לבד: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

טיפים להנחיה

- מרחב בטוח: השיעור הוא תמיכה ולא טיפול, ואין בו אבחון. השיתוף האישי תמיד רשות, ואפשר לכתוב לעצמכם בלי להקריא. מנסחים קושי כחלק טבעי של תהליך ולא ככישלון ('עוד לא התרגלתי', 'לא אני לא מתאים/ה'). כל חשש או סימן מצוקה מועבר ליועצת.
- טיפ ליועצת ולמחנך/ת: כדאי לתאם מראש את השיעור עם היועצת ועם המחנך/ת. בשבועות הראשונים בחטיבה שימו לב במיוחד לתלמידים ולתלמידות השקטים, למי שאוכלים לבד בהפסקה ולמי שנראים מבולבלים לאורך זמן. תלמיד או תלמידה שמרגישים בודדים או לחוצים לאורך זמן מופנים בעדינות ובדיסקרטיות ליועצת. מומלץ להקים 'מערכת חברים' (באדי): צמדים או ותיקים מכיתות ח' שמלווים עולים חדשים.
- אסטרטגיות קריאה: לפני הקריאה מסתכלים על כותרת, טבלה ואיור ומשערים. בזמן הקריאה עוצרים בתחנות העצירה, מסמנים מילות קישור ושואלים 'מה הכותב/ת רוצה שנבין?'. אחרי הקריאה עונים בשלושה מפלסים: פני המים (מה כתוב), מתחת למים (בין השורות: מבנה, כוונה, דימויים) והמעמקים (דעה וחיבור אישי).
- דיוק מחקרי: את הממצאים מציגים 'כלפי מחקרים', בלי שמות של חוקרים או של מוסדות. יש לוודא את הנתונים המספריים מהחבילה המקורית: מחקר על כ-738 תלמידים שבו נמצאה ירידה במוצא הציונים ובעניין הפנימי במעבר (לוודא), וסקר של כ-774 תלמידים בכיתות ז'-ח' שקשר לחץ סביב המעבר לציונים נמוכים יותר ולתחושת שייכות נמוכה יותר (לוודא). גם על 'אובדן הקיץ' יש ויכוח מחקרי: היקף התופעה שנוי במחלוקת, ומחקרים חדשים מראים תמונה מורכבת יותר (לוודא). כדאי לומר זאת לתלמידים בגלוי, כי זה בדיוק תרגול של קריאה ביקורתית.

הכוונה לשאלה הפתוחה – עולים

מקבלים השלמה פשוטה ונכונה בעברית או בשפת הבית, למשל: 'ביום הראשון אני שואל/ת מורה', 'אני מחפש/ת חבר/ה אחד/ת' או 'אני מתרגש/ת וזה בסדר'. מעודדים לומר מילת מפתח (חבר/ה, מורה, עזרה, פעמון) בשפה שלהם. מזכירים בפשטות: קשה לך? מדברים עם היועצת או עם מורה.

מפתח תשובות למורה – עולים. שאלות פתוחות: תשובות אישיות. מחפשים תשובה שנשענת על הטקסט, מנומקת ומנוסחת במשפטים שלמים.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

שאלה	תשובה
1	א. בחופש הגדול
2	ב. תלמיד או תלמידה ותיקים
3	ג. ליועצת
4	1. לא נכון 2. נכון 3. נכון 4. לא נכון
6	„מתרגשים ודואגים? זה בסדר...”
7	מבקרים בחטיבה ← ✓ עוזר; לא מדברים עם אף אחד ← לא עוזר; שואלים תלמידה ותיקה ← ✓ עוזר; מסתירים שקשה ← לא עוזר
8	1-ב, 2-ד, 3-א, 4-ג

כלים לקריאה

דרך האסטרטגיות: איך קוראים לעומק?

אחרי הטקסט

מספרים במילים שלי
מה קרה בהתחלה, באמצע ובסוף?

מה הרגשתי?
מה אהבתי בסיפור?

מה לומדים?
מה אני לוקח/ת איתי?

בזמן הטקסט

מסמנים מילה קשה
עיגול סביב מילה שלא הבנתי.

עוצרים וחושבים
מה קרה עד עכשיו?

מדמיינים
איך זה נראה? מה הדמות
מרגישה?

לפני הטקסט

מסתכלים על הכותרת
על מה הסיפור? מה אני כבר
יודע/ת?

מסתכלים בתמונה
מה רואים? מה זה מספר לי?

מנחשים
מה לדעתך יקרה בסיפור?

מקרא סימנים בעיפרון

מתחבר אליי

מפתיע אותי

לא הבנתי

משפט חשוב

מילה לא מוכרת

רשימת בדיקה לקורא/ת

- ☐ קראתי את הכותרת ושאלתי את עצמי על מה הטקסט
- ☐ קראתי את כל הטקסט עד הסוף
- ☐ סימנתי מילה שלא הבנתי
- ☐ קראתי שוב את מה שלא היה ברור

המטרה שלי בקריאה

למה אני קורא/ת את הטקסט הזה? מה הייתי רוצה לגלות?

כלים לקריאה

מפת הצלילה: סוג הטקסט ומילים חדשות

מפת הצלילה שלי

מעמקים

חושבים, מביעים דעה ויוצרים

צלילה

מסיקים, מקשרים ובודקים מילים ומבנה

שחיה על פני השטח

מוצאים מידע שכתוב בטקסט

סוג הטקסט: טקסט קצר בנקוד

מה מאפיין את סוג הטקסט הזה? כתבו שני סימנים שתחפשו בקריאה:

לפני שצוללים

מה אני חושב/ת שיקרה בטקסט? (לפי הכותרת)

מילים חדשות

מילה	פירוש	משפט משלי
תהליך	process	
מתרגשים	feel excited	
ותיקים	experienced, been there a long time	
מערכת	school timetable	
יועצת	school counselor	
מידע	information	
מבקרים	visit	

כלים לקריאה

סימניות לגזירה

גזרו לאורך הקו המקוקו ✂

המעמקים

מעבר לשורות

- מה אני חושב/ת?
- מה הייתי עושה?
- מה למדתי?

השאלה שלי: 🖋

המעבר הגדול: מיסודי לחטיבה
עולים ●

צלילה

בין השורות

- למה זה קרה?
- מה הדמות מרגישה?
- מה פירוש המילה?

השאלה שלי: 🖋

המעבר הגדול: מיסודי לחטיבה
עולים ●

פני המים

כתוב בטקסט

- מי בסיפור?
- מה קרה?
- איפה ומתי?

השאלה שלי: 🖋

המעבר הגדול: מיסודי לחטיבה
עולים ●

כלים לקריאה

פרטיסי מילים לקיפול

גזרו כל פרטיס, קפלו לאורך הקו המנוקד שבאמצע – המילה מקדימה והפירוש מאחור. תרגלו בזוגות. ✂

process	תהליך
feel excited	מתרגשים
experienced, been there a long time	ותיקים
school timetable	מערכת
school counselor	יועצת
information	מידע
visit	מבקרים
step	צעד

הטקסט • טקסט קצר בניתוח

שישה צעדים לחטיבה

לפני הקריאה

סוג הטקסט: טקסט קצר בניתוח. איך אתם מרגישים כשאתם חושבים על החטיבה?
כתבו מלה אחת.

הניחוש שלי:

מילון קטן

תהליך

process

מתרגשים

feel excited

ותיקים

experienced, been there a
long time

מערכת

school timetable

יועצת

school counselor

מידע

information

הערות שלי

1 המעבר לחטיבה הוא תהליך, לא יום אחד.

2 מתרגשים ודואגים? זה בסדר, זה קורה לכולם.

3 צעד 1: אוספים מידע על החטיבה ועל המערכת.

4 צעד 2: מבקרים בחטיבה בחופש הגדול.

תחנת עצירה: עצרו רגע: מה קרה עד כאן? מה
לדעתכם יקרה עכשיו?

5 צעד 3: שואלים תלמיד או תלמידה ותיקים.

6 צעד 4: מוצאים חבר או חברה לדרך.

7 צעד 5: חוזרים קצת על החומר באוגוסט.

8 צעד 6: כשקשה, לא נשארים לבד: פונים ליועצת,

לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שאלות לפי עומק • עולים

שישה צעדים לחטיבה

שם:

חלק א' – שחיה על פני השטח

בואו נמצא מידע בטקסט!

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

1

מתי מבקרים בחטיבה?

א בחופש הגדול

ב בלילה

ג בסוף פתה ז'

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

2

את מי שואלים על החטיבה?

א את הכלב

ב תלמיד או תלמידה ותיקים

ג אף אחד

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

3

למי פונים כשקשה?

א לאף אחד

ב רק לחנות

ג ליועצת

שאלות לפי עומק • עולים

שישה צעדים לחטיבה (המשך)

בדיקת פרטים

פני המים • כתוב בטקסט

4

נכון או לא נכון? סמנו ✓ בטבלה

המשפט	נכון ✓	לא נכון ✗
המעבר לחטיבה הוא יום אחד.	☐	☐
בטקסט יש שישה צעדים.	☐	☐
מבקרים בחטיבה בחופש הגדול.	☐	☐
חוזרים על החומר בדצמבר.	☐	☐

איצר מילים בהקשר

פני המים • כתוב בטקסט

5

השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

כלב

אוגוסט

חבר

מידע

מחסן מילים:

1. צעד 1: אוספים _____ על החטיבה ועל המערכת.

2. צעד 4: מוצאים _____ או חברה לדרך.

3. צעד 5: חוזרים קצת על החומר ב _____.

חלק ב' - צלילה

עכשיו נחשוב קצת יותר עמוק על הטקסט.

סימון בטקסט

צלילה • בין השורות

6

מסמנים בטקסט

- סמנו בצהוב את המשפט שאומר מה מרגישים לפני החטיבה.
- סמנו בירוק את הצעד שאומר למי פונים כשקשה.
- לחצו על המשפט שאומר שמותר להתרגש ולדאוג.

שאלות לפי עומק • עולים

שישה צעדים לחטיבה (המשך)

מיון וארגון

צלילה • בין השורות

7

מה עוזר במעבר, ומה לא עוזר? (מיינו: סמנו ✓ בעמודה המתאימה)

הפריט	עוזר ✓	לא עוזר
מבקרים בחטיבה	☐	☐
לא מדברים עם אף אחד	☐	☐
שואלים תלמידה ותיקה	☐	☐
מסתירים שקשה	☐	☐

קישור מושגים

צלילה • בין השורות

8

מתחו קו בין המילה לתרגום

א. worry	1. צעד
ב. step	2. חטיבה
ג. summer vacation	3. דואגים
ד. middle school	4. החופש הגדול

מארגן גרפי

צלילה • בין השורות

9

בחרו 3 צעדים מהטקסט. כתבו בטבלה מה עושים ומתי.

מספר הצעד	מה עושים?	מתי?

שישה צעדים לחטיבה (המשך)

שם:

חלק ג' - מעמקים

עכשיו תורכם: מה אתם חושבים ומרגישים?

העברה למקרה חדש

המעמקים • מעבר לשורות

10

מה דניאלה יכולה לעשות? בחרו צעד אחד מהטקסט וכתבו למה.

מקרה לבחינה: דניאלה והחטיבה

דניאלה עלתה לארץ לפני שנה. בספטמבר היא מתחילה כיתה ז'. היא לא מכירה אף אחד בחטיבה והיא דואגת.

כתיבה ונימוק

המעמקים • מעבר לשורות

11

השלימו: 'בחטיבה החדשה אני רוצה...' ו'מה שיעזור לי הוא...'. אפשר לכתוב גם בשפה שלכם. ואם תרצו: איך אומרים 'חבר' או 'מערכת' בשפה שלכם?

שאלות לפי עומק • עולים

שישה צעדים לחטיבה (המשך)

שם:

כלי חוסן

המעמקים • מעבר לשורות

12

ביום הראשון בחטיבה קשה לכם? עשו עש"ן ד"ק: ע-עוצרים, ש-מכונצים ומשחררים שרירים, נ-נושמים לאט, ד-אומרים לעצמנו משפט טוב, ק-משיכים קדימה. כתבו משפט טוב אחד שתגידו לעצמכם.

שיח בקיחה

המעמקים • מעבר לשורות

13

מעגל שיח

- נוי הרגישה ביום האחרון של כיתה ו' גם התרגשות וגם פחד, ביחד. למה לדעתכם שני הרגשות האלה מופיעים יחד לפני מעבר? (רשות לשתף מניסיון אישי).
- לפי מחקרים, בתקופת מעבר הציונים והעניין בלימודים יורדים לפעמים לזמן מה. איך כדאי לדבר על זה כדי שאף תלמיד ואף תלמידה לא ירגישו שזה כישלון אישי?

ייצוג חזותי

המעמקים • מעבר לשורות

14

ציירו את עצמכם ביום הראשון בחטיבה. מי עומד/ת לידיכם?

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו

סמנו בכל שורה איך אתם מרגישים

עוד לא	בערך	בטוח/ה	
			אני יודע/ת לספר על הצעדים לחטיבה.
			אני יודע/ת למי פונים כשקשה.
			אני מבין/ה מלים חדשות: צעד, מערכת, יועצת.

כרטיס יציאה

המעבר הגדול: מיסודי לחטיבה • עולים

שם:

כיתה:

תאריך:

1. צעד אחד שאני אעשה בקיץ: __

2. מלה חדשה שלמדתי היום: __

3. כשקשה לי, אני יכול/ה לפנות ל: __

כמה נהניתי מהטקסט? 1 2 3 4 5

בודקים את עצמנו + כְּרִטִּיס יְצִיאָה

בודקים את עצמנו + כְּרִטִּיס יְצִיאָה (המשך)

יצרה: רוית ראש בן ישי

לצלול פנימה • המעבר הגדול: מיסודי לחטיבה • חוברת תלמיד לעולים 🤿

